

Motion till riksdagen 2019/20:3401

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges regering ska verka för att EU i all sin utrikespolitik, inkluderat i relationerna med Kina, sätter mänskliga rättigheter före ekonomiska intressen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i varje form av kontakt med Kina ska ta upp de omfattande och grova brotten mot yttrande- och tryckfriheten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga förslag om hur den avser att driva en feministisk politik i relationerna med Kina och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen i varje form av kontakt med Kina ska kräva ett stopp för användandet av dödsstraff och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU inför sanktioner mot Kina kopplade till krav om att Kina upphör med övergreppen mot uigurerna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att etniska och religiösa minoriteters kulturella, språkliga och religiösa rättigheter i Kina respekteras och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagares rättigheter i Kina och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i

överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för demokratiska reformer i Hongkong och för att folkets vilja ska respekteras och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Gui Minhai friges villkorslöst och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Regeringen presenterar i skrivelse 2019/20:18 Arbetet i frågor som rör Kina sin politik för Sveriges förbindelser med Kina och det förhållningssätt som regeringen arbetar efter i frågor som rör Kina. Bakgrunden är Kinas växande globala inflytande, och strategin lutar sig mot EU:s Kinastrategi från 2016.

Vänsterpartiet välkomnar att regeringen tagit fram en strategi för politiken avseende Kina. Regeringen gör i många avseenden en riktig bedömning av läget i Kina och de utmaningar som Kinas ökande globala inflytande medför. Upprättandet av ett nationellt kunskapscentrum om Kina är ett bra steg. I övrigt saknar skrivelsen konkreta förslag på hur Sveriges politik gentemot Kina ska få verkligt genomslag. Fackliga rättigheter nämns inte i skrivelsen, och kvinnors rättigheter får mycket begränsat utrymme.

Sammantaget utgör skrivelsen ytterligare ett exempel på hur ekonomiska intressen går före värnandet av mänskliga rättigheter i den svenska utrikespolitiken, oavsett om utrikesministern råkar komma från Socialdemokraterna eller ett borgerligt parti. Det är också tydligt att regeringen saknar förslag på hur man ska motarbeta de omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter som den kinesiska regimen gör sig skyldiga till.

3 Bakgrund

Kinas kommunistiska parti (KKP) har styrt landet i sjuttio år. Kina är alltså en hårdför diktatur som systematiskt kränker en lång rad fundamentala mänskliga rättigheter såsom yttrandefriheten, föreningsfriheten och religions- och övertygelsefriheten.

Under president Xi Jinping har människorättsituationen utvecklats i tydligt negativ riktning. Det redan mycket begränsade utrymmet för civilsamhället och politisk debatt har inskränkts ytterligare. Högt uppsatta kinesiska ledare har explicit förnekat att de mänskliga rättigheterna är universella och kallat principen om universalitet för en utländsk infiltration.

Utvecklingen i ett land med över en miljard invånare låter sig inte beskrivas på ett par sidor. Samtidigt som det finns omfattande brister i respekten för mänskliga rättigheter i Kina har hundratals miljoner människor kunnat lämna fattigdomen under de senaste decennierna, dock på bekostnad av växande klyftor. Ekonomin har under decennier växt utan hänsyn till miljön och genom att koldioxidutsläppen ökat kraftigt.

Det var därför positivt att Kina den 3 september 2016 undertecknade klimatavtalet från Paris. Men det nyvaknade miljö- och klimatengagemanget i Beijing är troligen främst ett resultat av att regimen är alltmer oroad över det växande folkliga missnöjet med den mycket omfattande och synliga miljöförstörelsen i landet. Vi ser nu satsningar på bl.a. förnybar energi och elbilar i Kina som är värda att uppmuntra, men det är för tidigt att säga om regimen i Beijing på allvar är beredd att ställa om sin ekonomi i en mer hållbar riktning.

Det har funnits förhoppningar om att ekonomisk utveckling, ökad handel och växande välstånd skulle resultera i en förbättrad situation för de mänskliga rättigheterna och en demokratisering av Kina. Så har förespråkarna för ökad handel och investeringar i Kina argumenterat. Vi kan nu konstatera att de argumenten uppenbarligen inte håller. Utvecklingen har tydligt gått bakåt på dessa områden de senaste åren.

Kina är en internationell aktör vars inflytande växer. I vissa fall har man allierat sig med utvecklingsländerna och utgjort en viktig motvikt till den rika delen av världen. Men i alltför många sammanhang har Kina satt sina egna ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen främst, t.ex. genom att bidra till landgrabbing i Afrika och till att backa upp några av vår tids värsta diktaturer. Man för en alltmer aggressiv utrikespolitik mot flera av sina grannländer runt Sydkinesiska sjön och Taiwan. Kina har också konsekvent blockerat säkerhetsrådets försök att hitta en lösning på kriget i Syrien och övergreppen mot rohingyer i Myanmar.

I denna motion lyfter Vänsterpartiet upp några av de frågor vi anser vara viktigast i relationen mellan Sverige och Kina. Sverige behöver vara en tydlig och konsekvent röst för de mänskliga rättigheterna i relationen med Kina. Sveriges stora ekonomiska intressen i Kina får inte innebära att vare sig Sveriges regering eller Sveriges näringsliv kompromissar med frågor om de mänskliga rättigheterna. De grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i diktaturen Kina måste stå högst upp på dagordningen i alla delar av Sveriges relationer med Kina.

Tyvärr har svenska statsråd, både under borgerliga och socialdemokratiskt ledda regeringar, vid åtskilliga tillfällen varit otydliga när det kommer till frågan om mänskliga rättigheter i Kina. Före detta näringsminister Annie Lööfs svävande svar om huruvida Kina är en diktatur och om eventuell svensk vapenexport till landet är ett exempel. Stefan Löfvens oförmåga att kategorisera Kina som diktatur är ett annat.

Ansvar för att de mänskliga rättigheterna efterlevs vilar inte bara på stater, utan även på företag. De företag som väljer att investera i Kina har ett stort ansvar för att inte bidra till inskränkningar eller kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I denna motion vill vi därför bl.a. lyfta fram näringslivets roll och de mänskliga rättigheterna inom arbetslivet samt kvinnors rättigheter. Frågor som lyser med sin frånvaro i regeringens Kinastrategi.

4 EU:s Kinapolitik

Vänsterpartiet är motståndare till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Kravet på konsensus leder till att EU ofta hindras från att ta progressiva positioner i viktiga frågor. Det leder också till att EU många gånger agerar långsamt och vagt, med urvattnade skrivningar. Det betyder inte att vi vill gå mot en ordning där majoritetsbeslut gäller. Med en sådan ordning skulle risken för att utrikespolitiken kapas av de

reaktionära och rasistiska krafterna i Europa öka. Vänsterpartiet vill i stället att utrikespolitiken återgår till att bli en helt nationell kompetens, där Sverige kan vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och folkrätten.

EU:s Kinapolitik är inget undantag. Det framgår tydligt av regeringens skrivelse var EU:s prioriteringar ligger. EU markerar mot Kina när det gäller begränsat tillträde till den kinesiska marknaden, men inte när det gäller övergrepp mot mänskliga rättigheter eller användandet av dödsstraff.

I skrivelsen lyfter regeringen också Kinas roll som växande biståndsaktör. Vänsterpartiet delar oron över hur Kina använder biståndet som påtryckningsmedel och att man inte följer Paris-agendan om biståndseffektivitet. Ambitionerna att få Kina att följa internationella överenskommelser avseende biståndet och att respektera den multilaterala världsordningen och mänskliga rättigheter är välkomna, men de blir mer trovärdiga om EU självt lever upp till samma krav. Så länge EU sätter de egna ekonomiska intressena före mänskliga rättigheter i de handelsavtal man ingår, använder bistånd som påtryckningsmedel för att stoppa människor på flykt eller avsätter bistånd till insatser som leder till grova människorättskränkningar saknar alla dessa förmaningar mot Kina trovärdighet. Sveriges regering ska verka för att EU i all sin utrikespolitik, inkluderat i relationerna med Kina, sätter mänskliga rättigheter före ekonomiska intressen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Demokratiska fri- och rättigheter

Kina är alltjämt en enpartistat och en diktatur där kränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter är omfattande. Kina är troligtvis det land som använder dödsstraff i störst omfattning. Utvecklingen har gått åt fel håll under en längre tid.

5.1 Politiska och medborgerliga rättigheter

Sedan utropandet av Folkrepubliken Kina 1949 har Kinas kommunistiska parti ensamt styrt landet. Trots omfattande ekonomiska reformer är det mycket svårt att i dag se några öppningar när det kommer till demokratisering och mänskliga rättigheter.

Behandlingen av oppositionella och oliktänkande har snarare hårdnat under de senaste åren. Kina är formellt en flerpartistat, men i praktiken är det kommunistpartiet som har maktmonopol. Nationella val förekommer inte.

Krav på politisk förändring och försök att bilda självständiga föreningar klassas som hot mot det kinesiska rikets säkerhet, vilket i flera fall kan leda till dödsstraff. Det är också vanligt med frihetsberövanden utan rättegång. En form av frihetsberövande kallas ”omskolning genom arbete”, vilket förenar kroppsarbete med s.k. ideologisk skolning. Människor med beteenden som betraktas som olämpliga ska ”behandlas”. Det gäller bl.a. företrädare för religiösa minoriteter, människorättsaktivister, falungongutövare, tibetaner och uigurer.

Den kinesiska författningen garanterar allmän åsikts-, yttrande-, tryck-, förenings-, mötes-, demonstrations- och religionsfrihet. I praktiken är dessa friheter dock mycket begränsade. I Reportrar utan gränser pressfrihetsindex hamnar Kina 2019 på plats 177 av 180. En oroande bottenplacering som visar att statens kontroll över medier, inklusive

internet, har ökat de senaste åren. Sedan 2010 har situationen försämrats i landet som halkat ned från plats 171.

Sverige måste alltid vara berett att kritisera varje brott mot de mänskliga rättigheterna oavsett var, när och med vilka motiv de genomförs. I grunden handlar det om en konsekvent och trovärdig utrikespolitik. Sverige ska i varje form av kontakt med Kina ta upp de omfattande och grova brotten mot yttrande- och tryckfriheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Kvinnors rättigheter

Den kinesiska konstitutionen garanterar lika rättigheter för män och kvinnor, men i realiteten finns det stora utmaningar. Kvinnor är underrepresenterade inom politiken och i näringslivet, och våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsskikt, både i städer och på landsbygden. En undersökning från Kinas kvinnoförbund, genomförd 2016, visade att omkring 30 procent av kvinnor som var gifta eller i ett förhållande någon gång utsatts för våld i en nära relation. Enligt samma undersökning hade under 10 procent av fallen polisanmälts. År 2016 trädde landets första nationella lag mot våld i hemmet i kraft. Lagen har mött kritik för att den inte omfattar sexuellt eller ekonomiskt våld. Ett annat problem är rådande attityder i både samhället och rättssystemet om att våld i hemmet är en privat angelägenhet.

Kvinnors reproduktiva rättigheter är begränsade genom familjeplaneringspolitiken. Landets nationella hälsokommissionens arbetsuppgifter och mandat kvarstår även efter att ett barns politik ersattes av två barns politik. När ensamstående kvinnor skaffar barn anses det i regel som ett brott mot familjeplaneringspolitiken. Krav och åtgärder vid överträdelser bestäms av lokala myndigheter. Aborter baserade på vetenskap om barnets kön är förbjudna. Familjeplaneringspolitiken har i kombination med patriarkala värderingar dock lett till att det föds betydligt fler pojkar än flickor. Enligt officiella siffror fanns 2017 över 32 miljoner fler män än kvinnor i Kina.

Sveriges feministiska regering som var först i världen med att driva en feministisk utrikespolitik nämner knappt kvinnors rättigheter eller jämställdhet i sin Kinastrategi. Vänsterpartiet beklagar detta och menar att feminismen måste ha en tydlig plats i alla delar av den svenska utrikespolitiken. Regeringen bör återkomma med tydliga förslag om hur den avser att driva en feministisk politik i relationerna med Kina. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Tortyr och dödsstraff

Tortyr är förbjudet enligt kinesisk lag. Den kinesiska definitionen av tortyr omfattar emellertid endast psykiskt och inte fysiskt våld. Trots detta är båda formerna av tortyr vanligt förekommande, särskilt på landsbygden och i fattiga provinser. Vanliga medel är sparkar, slag, elektriska chocker, brännmärken från cigaretter och berövande av sömn och mat. Fångar med nedsatt hälsa förvägras, eller saknar möjlighet att skaffa sig, godtagbar vård.

Världen över avrättades minst 690 personer under 2018, enligt Amnesty. Det är en minskning med 31 procent från året innan, men siffrorna (varken för 2018 eller för 2017) räknar inte med Kina som sannolikt är det land i världen som i särklass avrättar flest människor per år. Enligt uppskattningar handlar det om tusentals människor, men

uppgifterna är osäkra eftersom det verkliga antalet avrättningar i Kina är en statshemlighet. Straffet utfärdas för många olika typer av brott, allt från mord till ekonomiska brott och korruption.

För att Kina ska röra sig mot ett verkligt minskat användande av dödsstraff krävs dock att omvärlden fortsätter att lyfta upp frågan, med det tydliga målet att Kina helt ska upphöra med dödsstraffen. Vänsterpartiet är mycket kritiskt mot att regeringen inte beskriver hur man ska motverka Kinas användande av dödsstraff i skrivelsen. Den svenska regeringen ska i varje form av kontakt med Kina kräva ett stopp för användandet av dödsstraff. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.4 Organstöld

Kina är i dag världens näst största marknad för organtransplantationer. Organhandel är en lukrativ bransch, en människas vitala organ kan säljas för sammanlagt omkring en halv miljon dollar. De första uppgifterna om organstöld från samvetsfångar i Kina kom 2006. Efter massiv kritik från omvärlden hävdar regimen att organstöld inte längre pågår.

Enligt flera experter på området fortgår dock organstölden, framför allt från landets förtryckta minoriteter, som uigurer, tibetaner och falungongutövare. Regeringen nämner inte frågan om organstölder i sin skrivelse, vilket Vänsterpartiet är mycket kritiskt mot. Sverige bör verka för att en internationell utredning tillsätts med anledning av rapporterna om organstöld i Kina. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.5 Minoriteters rättigheter

Den kinesiska regimen övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna drabbar alla delar av det kinesiska samhället. De etniska och religiösa minoriteterna i Kina tillhör emellertid dem som drabbas allra hårdast av förtrycket från den kinesiska statsapparaten. Störst är trycket mot det muslimska Xinjiang och det buddistiska Tibet.

Xinjiang är Kinas största provins och Tibet är den näst största; tillsammans utgör de cirka 30 procent av Kinas landyta. De är också viktiga strategiska och ekonomiska områden. De är de enda områden där etniska hankineser inte är i majoritet, men detta försöker de kinesiska myndigheterna förändra genom att flytta dit befolkning från de centrala och östra delarna av Kina. Dessa områden har under historien pendlat mellan att stå under kinesisk kontroll och att ha en hög grad av självständighet. Det finns rörelser i båda regionerna som kämpar för ökat självstyre och invånarnas kulturella och religiösa rättigheter. Denna verksamhet slås brutalt ned av den kinesiska regimen. Det som kallas för ”separatism” anses splittra landet och vara ett hot mot säkerheten.

För de religiösa minoriteterna är om möjligt press-, yttrande- och organisationsfrihet än mer inskränkt än för majoritetsbefolkningen. Uigurer får inte publicera material på internet på sitt språk. Tortyr används systematiskt mot den tibetanska och uiguriska befolkningen. Många flyr landet efter att de blivit dömda till döden. Varje år flyr omkring 3 000 tibetaner. De kinesiska myndigheterna sätter stor press på omkringliggande länder att skicka tillbaka dem så att de ska kunna avtjäna sina straff.

I den kinesiska delrepubliken Xinjiang har uppskattningsvis en miljon människor, främst från den muslimska folkgruppen uigurer, fängslats i det regeringen kallar utbildningscenter. Människorättsorganisationer beskriver dem som omskolnings- eller interneringsläger. Uigurererna utsätts för massiv övervakning i regionen, både fysiskt och digitalt. I omskolningslägren utsätts de för tortyrliknande metoder, enligt människorättsorganisationer. Kritiken mot Kinas behandling av uigurererna har varit kraftig från människorättsorganisationer. Världssamfundet i stort har dock agerat försiktigt, och de grova och omfattande övergreppen har fått få och små konsekvenser. När USA nyligen införde visumsanktioner för kinesiska tjänstemän som är inblandade i omskolningslägren i Xinjiang och deras familjemedlemmar, var det ett av få undantag. Vänsterpartiet menar att Sverige bör agera inom EU för att sätta press på Kina att omedelbart upphöra med övergreppen mot uigurererna. Sverige bör verka för att EU inför sanktioner mot Kina kopplade till krav om att Kina upphör med övergreppen mot uigurererna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

År 2013 inleddes en kampanj för att riva kyrkor och ta ned kors i Zhejiangprovinsen. Kampanjen intensifierades under 2015 och enligt internationella medieuppgifter hade mer än 1 200 kors rivits ned under kampanjen, vilket lett till en våg av protester. I juli antog provinsregeringen i Zhejiang en bestämmelse som angav storleksbegränsningar för föremål som fästs på hustak. De fick inte överstiga en tiondel av byggnadens totala storlek. Många betraktade bestämmelsen som ett sätt att legitimera nedtagningen av kors. Utövare av falungong var fortsatt utsatta för förföljelse, godtyckliga gripanden, bristfälliga rättegångar samt tortyr och annan misshandel. Regeringen bör verka för att etniska och religiösa minoriteters kulturella, språkliga och religiösa rättigheter i Kina respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Fackliga rättigheter och svenska företags ansvar

Att kunna organisera sig på sin arbetsplats är en grundläggande mänsklig rättighet, en central del i varje ekonomi och en förutsättning för att löntagarnas rättigheter ska garanteras och näringslivets vinster fördelas till fler. De fackliga rättigheterna är emellertid på intet sätt respekterade i Kina.

De kinesiska löntagare som försöker organisera sig möter stora svårigheter på grund av omfattande inskränkningar i mötesfriheten, rätten till kollektiva förhandlingar och rätten att organisera sig. Trots detta förekommer det försök att bilda fria fackföreningar, strejker och protester, men dessa möts ofta av våld från myndigheternas sida. Möjligheten till organisering försvåras av att utländska företag och investerare inte har några intressen av att löntagarnas rättigheter stärks. Om Sverige vill vara en konsekvent och tydlig röst för mänskliga rättigheter i Kina, måste även svenska företag vara beredda att ta sitt ansvar. Ansvaret för att upprätthålla och respektera de mänskliga rättigheterna vilar inte bara på politiker och stater, utan även på näringslivet.

6.1 Fackliga rättigheter och arbetsrätten

Enligt den kinesiska konstitutionen råder organisationsfrihet i landet. I realiteten är alla organisationer som avser att spela en självständig roll antingen hårt kontrollerade eller

förbjudna. Det gäller också den fackliga rörelsen. Världsfacket ITUC rankar världens länder utifrån arbetsförhållanden och fackliga rättigheter i sin Global Rights Index. 142 länder rankas på en skala mellan 1 och 5, där 1 är bäst och 5 är sämst. Kina får betyg 5, vilket betyder att det inte finns någon garanti för rättigheter.

Kina har undertecknat FN:s vägledande principer om företagande och mänskliga rättigheter. Kinesiska företag har dock generellt en begränsad uppfattning om sin roll i att värna mänskliga rättigheter. Landet har också ratificerat fyra av ILO:s åtta kärnkonventioner, dock inte konventionerna 29, 87, 98 och 105 som bl.a. rör tvångsarbete och organisationsfrihet.

Den enda fackliga organisation som tillåts arbeta öppet i Kina är knuten till den kinesiska statsapparaten och heter ”All China Federation of Trade Unions” (ACFTU). I dess stadga står det att uppgiften är att vara en bro mellan den arbetande massan och kommunistpartiet. Det betyder i praktiken att när en konflikt uppstår mellan de arbetande och partiet, tar facket partiets sida.

Ledare för fackförbunden utses ofta av partiet, och det förekommer även att chefer på arbetsplatsen sitter med i ledningen för fackförbunden. Kollektivavtal finns men tillämpas sällan i praktiken. Det finns ingen laglig strejkrätt, och vid strejker har ACFTU:s roll varit att försöka motivera de anställda att återgå till arbetet. ACFTU har självt inte rätt att uppmana till strejk.

I nordöstra Kina och i Guangdongprovinsen har lokala avdelningar av ACFTU varit drivande bakom lokala strejker, i strid med fackets ledning och kommunistpartiet. I Guangdong har också små steg tagits för att skapa fria fackföreningar; det mesta kända är Chinese Working Women Network (CWWN).

I Kina finns drygt 160 miljoner inre migrantarbetare som fortfarande är skrivna i den provins där de är födda. Enligt den kinesiska folkbokföringen, det s.k. hukou-systemet, är det komplicerat att registrera sig på en ny plats. Konsekvensen har blivit att migrantarbetarna är avskurna från stora delar av den offentliga välfärden. Migrantarbetarna har blivit andra klassens medborgare. Den senaste tidens avtagande ekonomiska tillväxt har också lett till att allt fler migrantarbetare blivit arbetslösa. De hänvisas därmed till att hitta försörjning inom den informella ekonomin. Som erfarenheter från fackföreningsrörelser visar är kollektiva förhandlingar det mest effektiva sättet att skydda arbetares rättigheter. Därför är de kinesiska arbetarnas egen fackliga organisering den viktigaste faktorn när det gäller att förbättra situationen.

Regeringen nämner inte fackliga rättigheter eller arbetsrätten i sin skrivelse. Att en socialdemokratiskt ledd regering som har haft den fackliga satsningen Global deal som ett utrikespolitiskt flaggskepp inte adresserar de omfattande bristerna avseende fackliga rättigheter i Kina är helt obegripligt. Regeringen bör återkomma med förslag om hur den ska verka för att stärka de fackliga rättigheterna och arbetstagares rättigheter i Kina. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Svenska företags ansvar

Samtidigt som länder i väst kritiserar den kinesiska staten för övergrepp mot mänskliga rättigheter ställer sig deras företag negativa till lagförändringar som förbättrar situationen för de arbetande. Lagförändringar som stärker arbetarnas rättigheter har mötts av stor kritik från utländska företag.

The American Chamber of Commerce som representerar 1 300 medlemsföretag har dömt ut sådan lagstiftning som ”ett steg bakåt för kinesiska ekonomiska reformer”. De

menar att den nya lagstiftningen skulle göra arbetare lata och fördärva deras moral. Några företag från områden där lagen införlivats har rentav lämnat landet för att etablera sig på platser där förhållandena är sämre.

En stor del av världens produktion sker i Kina, och många svenska företag köper in produkter som tillverkats i kinesiska fabriker. Det gäller bl.a. billiga smycken med halvådelstenar och glas. Riskerna inom denna verksamhet är väl kända; i de fall arbetarna saknar ordentligt skydd äter sig det damm som kommer från stenarna in i lungorna och förstör vävnaden, vilket i många fall leder till en för tidig död.

Alltför många svenska importörer prioriterar låga produktionskostnader före miljöhänsyn och villkor för de anställda. Om arbetsmiljön i Sverige såg ut som den alltför ofta gör i Kina skulle fabriken tvingas stänga omedelbart.

De kontakter som Sveriges regering haft med Kina har dock sällan behandlat företagets roll för de mänskliga rättigheterna. Det finns en benägenhet att skilja mellan politiska kontakter och ekonomiska kontakter. Vänsterpartiet menar att det inte är möjligt att särskilja frågor om investeringar och handel från arbetet för de mänskliga rättigheterna. Eftersom den kinesiska fackföreningsrörelsen kontrolleras av staten och kommunistpartiet har den svenska fackföreningsrörelsen varit restriktiv med kontakter. Samtidigt finns allt fler svenska företag etablerade i Kina, och några svenska förbund anser att det är angeläget med lokala kontakter med de fackliga klubbarna på dessa företag i Kina.

En viktig samarbetspartner i sammanhanget är Union to Union som bedriver flera projekt i Kina, bl.a. i industrisektorn, för att stötta framväxten av fria och självständiga fackföreningar. Regeringen bör kräva att svenska företag som är verksamma i Kina uppträder konsekvent och i överensstämmelse med den allmänna svenska politiken när det gäller mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I regeringens exportstrategi pekas 26 stater ut som prioriterade. En av dessa stater är Kina. Regeringen motiverar satsningen på Kina och andra stater med bristande respekt för de mänskliga rättigheterna med att handel och närmare kontakter leder till demokratisering. Erfarenheterna av Kinas ekonomiska expansion och ökande handel med omvärlden visar med all önskvärd tydlighet på bristerna i det resonemanget. Kina har öppnat sig för handel och investeringar men knappast för demokratiska värderingar och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den svenska exportstrategin måste följas av tydliga krav på respekt för de mänskliga rättigheterna, inkluderat fackliga rättigheter och demokratisering.

Ett medel är att få företagen att teckna globala ramavtal. De fungerar som ett slags globala, kollektiva, fackliga avtal vars syfte är att lägga ett gemensamt golv för alla arbetsplatser och underleverantörer som är knutna till en koncern. Tanken är att de villkor som ställs upp aldrig får brytas inom koncernen oavsett var verksamheten bedrivs. Detta kan sätta tak för arbetstiderna, stadga vilka löner som ska gälla och skydda arbetare från skador och sjukdomar. Globala ramavtal spelar en särskilt viktig roll för företag som verkar i stater där det saknas möjligheter att teckna kollektivavtal på nationell nivå. Den svenska regeringen bör verka för att svenska multinationella företag som är verksamma i Kina undertecknar globala ramavtal. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringens framtagande av en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter är en välkommen och tydlig ambitionshöjning sedan tidigare regeringar. Problemet är att regeringens handlingsplan utgår från regeringens förväntningar på

näringslivet. Den saknar helt bindande regelverk eller tydliga mekanismer för ansvarsutkrävande. Inte minst är det viktigt att tydliggöra att multinationella företag bär huvudansvaret för alla delar av sin produktion i de globala värdekedjorna. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen motionerat för att stärka kraven på svenska företags ansvar globalt. Vi menar att regeringen bör gå vidare med förslagen i Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete. Förslaget utvecklas i motionen En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (2018/19:757).

7 Hongkong

Under 1840-talet blev Hongkong en brittisk koloni, efter att brittiska styrkor tagit över området. År 1898 enades britterna och Kina om att Hongkong skulle arrenderas av Storbritannien under de kommande 99 åren. Sedan 1997, då Hongkong lämnades tillbaka från Storbritannien, är det ett s.k. speciellt administrativt område i Kina. Hongkong styrs enligt principen ett land, två system, under vilken Kina gått med på att ge regionen en hög grad av autonomi och låta den behålla sitt ekonomiska och sociala system under 50 år. Alla krav på att införa demokratiska valsystem har dock avvisats, och under 2010-talet har Kinas grepp om Hongkong hårdnat.

Formellt sett är Hongkong självstyrande i alla avseenden förutom utrikespolitik och försvarsfrågor. Rättsväsendet är självständigt, och vissa fri- och rättigheter är garanterade. Hongkong har dock aldrig varit fullt demokratiskt. Beijing har vetorätt när det gäller förändringar i det politiska systemet, och den kinesiska regimen beskär rätten till politiskt deltagande samt yttrande- och föreningsfriheten.

I juni 2015 avslög Hongkongs lagstiftande församling ett förslag om en valreform, som backats upp av den kinesiska regimen. Förslaget skulle låta en Beijingdominerad nomineringskommitté välja bort kandidater de inte gillade, och kritiserades av många Hongkongbor. Det var också detta förslag som orsakade den 79 dagar långa paraplyrevolutionen i slutet av 2014. Som följd av paraplyrevolutionen arresterade polisen i Hongkong formellt 955 människor.

I mitten av 2019 skakades Hongkong av nya massprotester, som fortfarande pågår. Protesterna, som började som en rektion mot ett lagförslag från Hongkongregeringen om att tillåta att brottslingar lämnas ut till Kina, är de mest omfattande och de våldsammaste på många årtionden. Protesterna har fortsatt, trots att Hongkongledaren Carrie Lam dragit tillbaka förslaget. Protesterna har lett till sammandrabbningar mellan demonstranter och polis och bemötts med varningar från den kinesiska regeringen. Demonstranternas krav har nu utvidgats till att handla om amnesti för demonstranter som gripits av polisen, oberoende granskning av polisvåld och framför allt ökad frihet och demokratiska rättigheter i Hongkong.

Vänsterpartiet menar att Sverige och världssamfundet måste visa tydligare stöd för demonstranternas krav på demokrati, rättvisa och respekt för mänskliga rättigheter. Sverige bör verka för demokratiska reformer i Hongkong och för att folkets vilja ska respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Gui Minhai

I oktober 2015 kidnappades Gui Minhai av kinesiska agenter i sin semesterbostad i Thailand. Han drev då en framgångsrik förlags- och bokhandelsverksamhet i Hongkong specialiserad på satiriska böcker om kinesiska politikernas privatliv. Något som är känsligt för diktaturen. I januari 2016 dök Gui Minhai upp i statstelevisionen i ett framtvingat erkännande av ett 13 år gammalt brott.

Den 24 oktober 2017 meddelade Kina att man hade släppt Gui Minhai. Han greps igen den 20 januari 2018, i sällskap med svensk ambassadpersonal. Gui Minhai har visat symptom på sjukdomen ALS och är i stort behov av läkarvård. Gui Minhai har nu suttit fängslad i fyra år. Den svenska regeringen har inte gjort tillräckligt för att få honom frisläppt, vilket Vänsterpartiet har kritiserat vid flera tillfällen. Turerna kring Sveriges tidigare ambassadör till Kina, Anna Lindstedt, som nu är misstänkt för brott för sitt agerande kring Gui Minhai, väcker frågor om hur man faktiskt arbetar för att få Gui Minhai frigiven. Regeringen bör verka för att Gui Minhai friges villkorslöst. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Elin Segerlind (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Yasmine Posio (V)

Jessica Thunander (V)